

Kaksi viikkoa Hailuodossa.

EINARI MERIKALLIO.

Hailuoto, tuo matala, suuri saari Pohjanlahdessa Oulun edustalla, on ollut jo varhain lintutieteilijain huomion esineenä. Täältä hän on laadittu yksi maamme ensimmäisistä paikallisfaunoistakin: *J. Alb. Sandman*, Fogelfaunan på Karlö och kringliggande skär¹⁾. Jo ennen Sandman'ia oli *Br. Nylander* (v. 1856) käynyt täällä. Kirjoituksessaan Oulun seudun linnuista on hän täällä tekemiään havaintoja julkaissut²⁾. Sandman'in jälkeen on *A. Rydman* kirjoittanut käynnistään Hailuodolla³⁾, ja Oulun lintujen tuntemista ja tutkimista harrastavan nuorison haluttu käymäpaikka se on ollut vanhoilta ajoilta saakka.

Onpa Hailuodossa vierailut ulkolaisiakin lintututkijoita, m. m. v. 1858 kuulu englantilainen *Dresser*, joka löysi Santosen niemeltä kolmannen silloin tunnetun tilhen pesän.

Allekirjoittanut, kuuluen Oulun kasvatteihin, on v:sta 1902 saakka melkein vuosittain retkeillyt puheenaolevalla saarella, viettäen nytkin kuluneena kesänä kaksi viikkoa ($\frac{8}{6}$ — $\frac{23}{6}$ 24) Hanhisen Munakuljussa, Hailuodon itärannalla.

Munakulju on toista kilometriä pitkä ja n. 1 km. leveä niemi Maasyvä- ja Tömpänkulju-nimisten lahtien välillä. Maa on aivan tasaista, aukeaa ja kosteaa niittyä. Vain Tömpänkuljun rannalle pistää sisäsaarelta niemeke matalaa lehtimetsää, jonka koivu ja leppä muodostavat, ja jota pajupensaat reunustavat sekä pihlaja, tuomi ja kataja kaunistavat. Kuten sanottu, on suurin osa niestä täysin metsätöntä, eivätkä muutamat ladot ja lyhyt heinä tarjoa suurten lintujen, kuten arkojen hanhien, vihollisille suojapaikkoja ja hiipimis-mahdollisuuksia.

Hailuoto onkin jo vanhastaan kuulu hanhipaikka. Muuttoaikoina vierailee sen rannoilla suuria määriä kiljuhanhia (*Anser erythropus*) ja isohanhia (*Anser fabalis*). Kesäiset hanhet taas ovat yksinomaan harmaahanhia (*Anser anser*). Luullakseni on

1) Medd. af Societes pro Fauna et Flora Fennica 17:1892.

2) Foglar, som förekomma i trakten af Uleåborg. Bidrag till Finlands Naturh. II, s. 81—85.

3) Luonnon Ystävä 1901, s. 130—135.

Hailuoto Suomen ensimmäinen paikka hanhirunsaudessa, ainakin mitä harmaahanheen tulee. Ja Munakulju taas lähiympäristöineen lajin mieli-paikka Hailuodossa.

Oleskeluaikani saarella oli hanhien parasta hautoma-aikaa. Todennäköisesti piileskelikin suuri osa harmaahanhista, kai satoihin nouseva joukko, pesissään pitkin saarta, ja vain joutilaat asustivat nähtävinä rannoilla.

Kun saavuin Munakuljulle asuinpaikkaani, erääseen metsästys-saunaan, olivat harmaahanhet sen luona laitumella, eikä sitä päivää kulunut, ettei niitä olisi näkynyt joko täällä tai etempänä niityllä. Oli tavallista, että aamulla ovea avatessa, hanhiparvi lähistöltä pois pakeni. Arkoja ne olivat nyt, kuten ennenkin; tuskin 300 m. likem-äksi saattoi avoimesti kulkien päästä.

Parvet, jotka nyt pitivät Munakuljua asuinpaikkanaan, eivät olleet tavallisesti suuria, harvoin 20 lintua suurempia. Toisinaan voivat hanhet keräytyä suuremmiksikin laumoiksi. Niinpä laskin $\frac{15}{6}$ keskellä Munakuljua 33 lintua, $\frac{20}{6}$ Maasyvän suussa 66 lintua. Vähän myöhemmin samana päivänä oli Härkäsäikkä-nimisellä nie-mellä (kauas mereen pistävä hietikko) vielä suurempi hanhikarja, arviolta sata hanhea.

Hanhen pesää ei onnetar suonut minun löytää, niin kiihkeästi kuin sitä toivoin. Tämä onkin onnen kauppa, sillä lintu laatii pesänsä mitä erilaisimpiin paikkoihin. Ensimmäiset poikaset, 3 poikuetta, näin $\frac{20}{6}$ Maasyvän suulla. Poikueet pysyttelivät yksissä, mutta hiukan erillään muista.

Mainittakoon vielä hanhesta, että sen lukumäärä ei näytä sanottavasti pienenevän, päinvastoin, kuin muutamien muiden kulttuurin uhkaamien lajien, huolimatta siitä, että lintu on sangen haluttu saalis ja sen pyyntiin saapuu syksyisin metsästäjiä, tosin vain muutamia, aina Helsingistä asti. Niiden pystyttämä asu-mani metsästyssaunakin oli. Saunan tarpeellisuuden tekee ymmärret-täväksi se, että lähimpään vakinaiseen asumukseen on linnuntietä n. 8 km.

Toinen suurlinnuistamme kurki (*Megalornis grus*) asui myös Hanhisessa, mutta ei Munakuljun aukealla (kuten syksyisin muutto-parvet), vaan vetisillä sisäniityillä Hanhissalmella, josta sen ääni usein kuului. $\frac{17}{6}$ vaivauduin äänten ohjaamana ja pesän per-solla tänne, ja tapasinkin pari parvea (5 ja 3 lintua), mutta en pesää.

Paitsi harmaahanhea, ovat isokuovi (*Numenius arcuata*), kaislakerttu (*Acrocephalus schoenobaenus*), varis (*Corvus cornix*) ja pajusirkku (*Emberiza schoeniclus*) muutamien vesilintujen ohella Hanhisen leimalintuja.

Aina valppaita vahteja, hermostuttavia isokuoveja on täällä harvinaisen runsaasti, ehkä niitäkin, yhdessä kuulun Limingan niityn seutujen kera, enempi kuin muualla Suomessa. Niiden yleisyyttä kuvaa se, että löysin — vaimoni toimi siinä taitavana apulaisena — niiden pesiä yhteensä 14 kpl., vaikka en niitä runsautensa takia viitsinyt erikoisesti hakea.

Kaislakerttua ja pajusirkkua on Hanhisessa kaikkialla, missä ruoko (*Pragmites*) ja pajut vallitsevat.

Variksen pesät ennen koivun lehtiin puhkeamista antavat monin paikoin suorastaan leimaa maisemille.

Maitten aukeus ei ole suinkaan suoja kaikille linnuille. Päinvastoin näyttää Munakuljun linturunsaus juuri suojan puutteen takia, huono heinäkasvukaan kun ei piiloja tarjoa, eikä ravintoakaan liene runsaasti, olevan sangen kohtalainen. Tämän laajan niityn tavallisimmat linnut olivat isokuovi (sekin pesi mieluummin pienillä niittyaukeamilla ja pensaitten laideilla), västäräkki (*Motacilla alba*), leivonen (*Alauda arvensis*; kun yhdistyksessämme äskettäin on ollut juuri kysymystä leivosen pesimisestä merenrantaniityillä, lienee kiintoisaa tietää, että täällä asui ainakin kaksi paria, päättäen laulavista koiraista), haarapääskynen (*Hirundo rustica*), varis, kangassirriäinen (*Calidris temminckii*, arviolta 10 paria), suokulainen (*Philomachus pugnax*, arviolta 2—3 pesää), isotaivaanvuohi (*Capella gallinago*) ja tietysti harmaahanhi ja sorsa- y. m. vesilintulajeja joku määrä.

Mereen rajoittuvassa osassa pesi lisäksi kalalokki (*Larus canus*, ehkä parikymmentä paria), lapintiira (*Sterna paradisea*, kymmenkunta paria), punajalkavikla (*Tringa totanus*, arviolta 4—5 paria), tyllikurmitsa (*Charadrius hiaticula*) ja rantaharakka (*Haematopus ostralegus*). Kalatiiran (*Sterna hirundo*) pesiminen jäi epäselväksi.

Edellisten lisäksi asusti Munakuljun niityllä, todennäköisesti pesimättä, koko oleskeluaikanani joku mustarikla (*Tringa erythropus*) ja liro (*Tringa glareola*).

Vesipääskystä (*Phalaropus lobatus*) ei tällä kertaa täällä

näkynt, mutta sensijaan $\frac{8}{6}$ Ojakylänlahdessa, laivasillan lähellä (2 ex.). Vesipääskysen puute ei aivan odottamatonta ollut, mutta niin yleisen merenrantojen linnun kuin niittykirvisen (*Anthus pratensis*) täydellinen poissaolo sensijaan ihmetytti. Edelleen puutui kivitasku (*Oenanthe oenanthe*). Pikkukuovi (*Numenius phaeopus*) ja valkovikla (*Tringa nebularia*) käväisivät vain kerran vierailulla.

Västaräkki ja haarapääskynen pesivät runsaasti niityn latoihin yhdessä isokoskelon (*Mergus merganser*) kanssa. Niiden pesät eivät tuntuneet oikein menestyvän. Kaksi ladon lattian alta löytämäni isokoskelon pesää olivat ryöstettyjä (kai ihmisen työtä) ja pääskysen pesistäkin tahtoivat munat kadota. Eräästä västaräkin pesästä todennäköisesti katosivat emät, sillä poikaset kuolivat.

Muualta Hanhisesta löytyi vielä muutamia isokoskelon pesiä, etupäässä tyhjinä. Runsas valkoinen untuvakasa todisti vielä tihutyöstä. Asuntosauhani lakassa kävi melkein joka yö koskelo kolisemassa ja röhkimässä. Pesäpaikaksi ei lakka kuitenkaan kelvannut, välikaton päällä kun ei ollut täytettä, vaan kova puu. Alussa valvotti lintu melullaan, mutta vähitellen tottui sitä pitämään tavalliseen yöjärjestykseen kuuluvana.

Paljoa runsaampi, kuin itse Munakuljun niityn, oli sitä ympäröiviä vesien, varsinkin Maasyvän linnusto. Muuttoaikaan on täällä tuhansittain eri sorsalajeja y. m. vesilintuja. Nyt, kun muuttoaika jo oli sivu, oli linturunsauskin vain pieni murto-osa keväällisestä. Vielä sentään vieraili täällä melkoisia parvia telkkiä (*Bucephala clangula*), jouhisorsia (*Anas acuta*) ja haapanoita (*Anas penelope*). Varsinkin jouhisorsia oli melkoisia parvia, arviolta kerran 100—200 lintua. Telkkiäkin asusti täällä parvi, jossa oli n. 50 lintua, vaikka tämä laji ei kuulune saaren pesimälinnustoon (*Sandman* näyttää lajin kokonaan unohtaneen, sillä se esiintyy vaan teoksen viimeisellä sivulla, eräässä lintujen muuttoa koskevassa luettelossa). Edellämäinitut vesilinnut olivat melkein yksinomaan koiraita.

Muitakin vesilintuja oli pieniä määriä ja etupäässä parittain. Mainittakoon niistä jouhisotka (*Nyroca fuligula*), joka esiintyi pienin parvinkin, sinisorsa (*Anas platyrhynchos*, koiraat asustivat mieluummin vetisillä sisäniityillä joko yksikseen tai pienin joukoin), tavi (*Anas crecca*, vältti sekin mielellään aukeita vesiä, mutta koiraat oleskelivat halusta parvissa), pilkkasiipi (*Oidemia*

fusca, joka on surkeasti vähennyt Hailuodosta), lapasorsa (*Spatula clypeata*), pikkukoskelo (*Mergus serrator*) ja isokoskelo.

Toinen mielenkiintoinen paikka Hanhisessa on Hailuodon linturikkain järvi Syökarinlahti, vajaa kilometrin pituinen, ruo'on (*Phragmites*) reunustama entinen merenlahti. Vaikkakin *Sandman*'in aikuiset pikkulokit (*Larus minutus*) täällä, niinkuin muuallakin Hailuodossa kuuluivat menneiden aikojen mieluisiin muistoihin ja naurulokkikin (*Larus ridibundus*) oli kutistunut yhteen ainoaan pariin (S:n mukaan oli niitä vuosittain. Viime vuosina puuttunut kokonaan), niin oli täällä monta mielenkiintoista lintua jälellä. Niinpä pesi ruo'ostossa kaislakerttu ja kaislasirkku yhdessä jouhisotkan ja harmaakulkku-uikun (*Podiceps griseigena*) kanssa. Poissa oli tunturisorokkin (*Nyroca marila*), joka S:n mukaan pesi „tavattomin määrin“ Hailuodossa, samoin kuin kalalokki ja nokikana (*Fulica atra*), jotka varempina vuosina olin täällä tavannut, mutta niiden sijasta pesi täällä ja muuallakin nyt eteläinen punasotka (*Nyroca ferina*), jota S. vain yhden kerran oli samalta järveltä tavannut, ja mustakulkku-uikkukin (*Podiceps auritus*), joka S:n mukaan isompaa veljeään karttaen oli välttänyt Syökarinlahtea, oli nyt „kadottanut antipatiansa“ tätä kohtaan ja pesi ed. runsaammin.

Syökarinlahden rannoilla pesi vielä isokuoveja ja sorsia, m. m. useita pareja (4 pesää löytyi) lapasorsaa, sekin Hailuodon erikoisuuksia, ja milloin ihminen ei kauhistuttavalla olemuksellaan häirinyt, vieraili täällä harmaahanhiakin ja milloin mikin noista Hailuodolle ominaisista vesilintuparvista.

Silkkikuikankin (*Podiceps cristatus*) pesimistä Hailuodolla piti S. „sangen uskottavana“, hän kun oli saanut useita munapesyeitä, joiden mitat sopivat täysin tähän lajiin. Samanlainen pesä löytyi nytkin Syökarinlahdelta. Munilla olivat seuraavat silkkikuikan munien mitat: 58:36, 55.5:35, 56.5:36 ja 56:35.5. Kun tiheän ruo'oston takia en voinut pesän emää, paremmin kuin harmaakulkkuuikkujakaan nähdä, jäänee silkkikuikan pesiminen täällä edelleenkin epävarmaksi.

Mainittakoon, että pari kilometriä Munakuljusta pohjoiseen sijaitseva Hanhisjärvi (nykyisin suo), jolla *Rydman* tapasi meri-

lokin (*Larus marinus*) pesivänä, oli nyt, kuten jo vareminkin, lokkien hylkäämä. Kalalokkia suuremmat lokkilajit eivät juuri enää (harmaalokki joskus sisäjärvillä) pesi itse Hailuodolla, vaan ainoastaan sitä ympäröivillä kareilla.

Vaikkakin Hailuodon linnusto on monta erikoisuuttaan joko aivan tai melkein kokonaan kadottanut, esim. *Nyroca marila*, *Porzana porzana*, *Larus minutus*, *Larus ridibundus*, *Hydroprogne tsche-grava* (raukutiira) ja todennäköisesti monen, varsinkin suurempien lintulajien lukumäärä on huomattavasti alentunut, voidaan tässä kuitenkin esittää punasotkan lisäksi Hailuodon uutena, vakituksena asukkaana lehtokerttu (*Sylvia borin*), jota tänäkin kesänä pesi melkoinen määrä saarella ja punarintasatakieli (*Erithacus rubecula*).

Harmaakerttu (*Sylvia communis*) tavattiin Hailuodossa, Tömpänkylän rannalla ensi kerran $17/6$ 1924. $20/6$ ja $22/6$ kuulin saman lajin laulua n. $1/2$ kilom. mainitusta paikasta, likempänä saunaa.

Mainittakoon lopuksi, että Hailuodossa on jo nähty harakkakin (*Pica pica*), tosin vain lyhyellä vierailulla.

Suomen pohjoisin tunnettu naurulokki pesässään Hailuodon Syökarinlahdella.

Foto E. M-o.

Ornithologische Beobachtungen

im Frühjahr 1924.

Von I. HG.

— *Erithacus rubecula* rödhakesångare, punarintasatakieli. Das Rotkehlchen langt bei uns in Südfinnland im April an, die ersten schon in der ersten